

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı:1987/2

Karar Günü:1.7.1987

İhtar İsteminde Bulunan : Cumhuriyet Başsavcılığı

İhtar İsteminin Konusu : İl ve İlçe Yönetim ve Disiplin kurullarının 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun Geçici 5. maddesinin (c) bendinde öngörülen Kurucular Kurulu tarafından oluşturulmaması suretiyle sözü edilen Kanuna aykırı davranmış bulunan Demokratik Sol Parti'ye, bu aykırılığın giderilmesi için Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesi gereğince ihtar yapılması istemidir.

I- OLAYLAR :

14.1.1985 gününde 612 kurucu tarafından kurulmuş bulunan Demokratik Sol Parti, çeşitli kademe kongrelerini tamamlamamış ve genel kongresini henüz yapmamıştır.

18.5.1986 günlü kurucular kurulu toplantısında, Partinin henüz örgütlenmemiş olduğu il ve ilçelerdeki örgütlerin oluşturulması ya da mevcut örgütlerin değiştirilmesinin ve bu suretle oluşturulan örgütlerin ilk kurucular kurulu toplantısında bu kurulun onayına sunulmak koşuluyla, merkez karar ve yönetim kurulunca yapılabilmesine ilişkin bir teklif olumlu görülerek kabul edilmiştir.

18.5.1986 tarihine kadar oluşturulan il ve ilçe yönetim ve disiplin kurullarının başkan ve üyelerine ilişkin isim listeleri okunmak suretiyle kurucular kurulunun onayına sunulmuştur. Söz konusu tarihten sonraki örgütlenmelerde de yönetim ve disiplin kurulları kurucular kurulunca oluşturulmadığı gibi, henüz kongresini yapmamış olan örgütlerdeki değişiklikler de kurucular kurulunca yapılmamış ve bu değişikliklerden kurucular kurulan bilgi verilmemiştir.

Cumhuriyet Başsavcılığı, 2820 sayılı Kanunun Geçici 5. maddesinin (c) bendi uyarınca oluşturulacak il ve ilçe organlarında görev alanlarla ilgili bilgi ve belgelerin yollanması için değişik tarihlerde Demokratik Sol Parti'ye uyarıda bulunmuştur.

Demokratik Sol Parti Başkanlığının 25.9.1987 günlü yazısı ve eklerinden, merkez karar ve yönetim kurulu kararıyla geçici olarak oluşturulmuş bulunan il ve ilçe örgütlerinin 26.4.1987 günü yapılan üçüncü kurucular kurulu toplantısında onandığı anlaşılmaktadır.

II- İHTAR İSTEMİNİN GEREKÇESİ :

Cumhuriyet Başsavcılığının "Dava dilekçesi" olarak nitelediği SP.17.Hz. 1987/13 sayılı, günsüz ihtar istemi yazısında özetle şu görüşlere yer verilmektedir :

2820 sayılı Yasanın Geçici 5. maddesinin (c) bendi uyarınca Partinin geçici il ve ilçe örgütüne ait zorunlu organların, kurucular kurulunca oluşturulması gerekir.

Demokratik sol Parti Kurucular Kurulu son toplantısını 18.5.1986 günü yapmış, o tarihe kadar oluşturulan il ve ilçe yönetim ve disiplin kurullarının başkan ve üyelerine ilişkin isim listeleri okunarak kurucular kurulunca onaylanmış ve böylece kabul edilmiştir.

18.5.1986 gününden sonra oluşturulan 27 il ve 174 ilçe yönetim ve disiplin kurulları kurucular kurulu tarafından oluşturulmadıkları gibi, henüz kongrelerini yapmamış olan örgütlerdeki değişiklikler de kurucular kurulunca yapılmamış, böylece davalı partide örgütlenme işlemleri 2820 sayılı Yasanın Geçici 5. maddesinin (c) bendine aykırı olarak yürütülmüştür.

Bu itibarla Demokratik Sol Partiye :

a) İl ve ilçe yönetim ve disiplin kurullarının, 2820 sayılı Yasanın Geçici 5/c maddesinde ifade edildiği üzere kurucular kurulu tarafından oluşturulması,

b) Henüz kongresini yapmamış teşkilattaki değişikliklerin de bu kurulca yapılması,

c) 18.5.1986 gününden sonra oluşturulmuş il ve ilçe teşkilatı ile bu tarihten önce kurulmuş olup da bu tarihten sonra yapılan değişikliklerin yasal duruma getirilmesi,

İçin 2820 sayılı Yasanın 104. maddesi gereğince ihtar olunmasına karar verilmesi gerekir.

III- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME :

A) 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanunun 33. maddesinde, siyasi partilerin kapatılmasıyla ilgili davaların Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümleri uygulanmak suretiyle dosya üzerinde yapılan inceleme ile halledilmesi esası getirilmiştir. İncelemenin dosya üzerinde yapılmış olmasına rağmen, kapatma davalarında ilgili partiden savunma istenilmesinin nedeni, bir yandan; kapatmanın cezai karakteri, diğer yandan, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerini uygulama zorunluğu ile açıklanabilir. Siyasi partiye ihtar, yasaların siyasi partilerle ilgili emredici hükümlerine aykırı hareket edilmiş olması halinde kanuna uymasını sağlamak amacıyla o siyasi partiye yapılan bir uyarıdan ibarettir. Diğer taraftan, savunma alınmasını öngören bir yasa hükmü yoktur. Kaldı ki, ihtar uyulmamış olması halinde açılacak kapatma davasında, siyasi partiye savunma imkanı tanınacağına göre, bu evrede siyasi partiden savunma istenilmesine gerek görülmemiştir.

Bu görüşlere Muammer Turan, Mehmet Çınarlı ve Mustafa Şahin katılmamışlardır.

B) İşin Esasına Gelince :

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun Geçici 5. maddesinin (c) bendinde, bu Kanunun öngördüğü şekilde çeşitli parti kademelerinin kongreleri yapıncaya kadar partilerin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organların, kurucular kurulu (genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve kurullara katılmayan kurucular) tarafından oluşturulacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıda kısmen açıklandığı üzere Siyasi Partiler Kanununun 19. ve 20. maddelerine göre siyasi partilerin il ve ilçe örgütüne ait zorunlu organları, -il ve ilçe kongreleri ayırık tutulursa- il ve ilçe başkanı ve yönetim kurulu ile il ve tüzükte öngörülmüşse ilçe disiplin kurulundan ibarettir. 2820 sayılı Kanunun Geçici 5. maddesinin (c) bendi, il ve ilçe kongrelerine ait olması gereken il ve ilçe örgütü organlarını oluşturma yetkisini, kongreleri yapıncaya kadar kurucular kurulan bırakmıştır.

Yasa, örgütlendirme yetkisini kullanacak kurulun kimlerden oluşacağını da göstermek suretiyle özel ve uyulması zorunlu bir kural koymuştur. Parti içi demokrasi esaslarıyla ilişkili bulunan bu kural, buyurucu niteliktedir. Parti faaliyetlerini Siyasi Partiler Kanunu hükümlerinin öngördüğü esaslar içinde düzenlemek ve bu Kanunun uygulanmasını gösterip emrettiği işleri belirtmek üzere hazırlanan parti içi mevzuat (tüzük, yönetmelik, yetkili kurul kararları) ile

Yasanın buyurucu bir kuralını değiştirme olanağı yoktur. Bunlar ancak, Kanunun düzenlemesine yetki verdiği konularda yeni ve değişik kurallar içerebilir.

Yasanın Geçici 5. maddesinin (c) bendi, il ve ilçe örgütlerinin oluşturulması hakkında açık ve buyurucu kural koymuştur. Kanunda açıkça belirtilmediğine göre, kurucular kuruluna ait bulunan örgüt oluşturma yetkisinin, -sonradan kurucular kurulunun onayına sunmak koşuluyla da olsa- merkez karar ve yönetim kuruluna devredilmesine ve bu suretle bir nevi icazet yoluyla yapılan kanuna aykırı işleme meşruiyet kazandırılmasına işin tabi olduğu hukuki alan itibariyle olanak yoktur.

Olay, zorunlu nedenlerle büyük kongrenin toplanamadığı durumlarda, partinin hukuki varlığına son verilmesiyle tüzük ve program değiştirilmesi dışındaki bütün kararların merkez karar ve yönetim kurulunca alınabileceğine ilişkin 16. maddenin üçüncü fıkrası içerisinde de değerlendirilememiştir. Zira, 8. madde parti kurulması için en az 30 kurucu üyeyi yeterli görmüştür. Bu sayının çok üstündeki kişiler tarafından kurulmuş bulunan Demokratik Sol Parti'nin "zorunlu sebep" olarak bu olguya dayanması kabul edilemez.

IV- SONUÇ :

1- Demokratik Sol Parti'nin savunmasının alınmasına gerek bulunmadığına, Muammer Turan, Mehmet ınarlı ve Mustafa şahin'in karşıoyları ve oyçokluğuyla,

2- il ve ilçe yönetim ve disiplin kurullarının 2820 sayılı Kanunun Geçici 5. maddesinin (c) bendi hükmüne göre Kurucular Kurulu tarafından oluşturulması gereğinin Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesi gereğince Demokratik Sol Parti Genel Başkanlığına ihtarına, Orhan Onar, Mahmut C. Cuhruk, Necdet Daricioğlu, Muammer Turan ve Selahattin Metin'in istemin reddi gerektiği yolundaki karşıoyları ve oyçokluğuyla,

3- Kararın, gereği için Cumhuriyet Başsavcılığı ile Demokratik Sol Parti Genel Başkanlığı'na tebliğine, oybirliğiyle,

1.7.1987 gününde karar verildi.

Başkan	ye	ye
Orhan ONAR	Mahmut C. CUHRUK	Necdet DARICIOğLU
ye	ye	ye
Yekta Güngör ÖZDEN	Muammer TURAN	Mehmet ÇINARLI
ye	ye	ye
Selahattin METİN	Servet TÜZÜN	Mustafa şAHİN
ye		ye
Adnan KKNER		Vural SAVAş

Esas Sayısı:1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı:1987/2

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı : 1987/2

Karar Günü : 1.7.1987

Sayın Muammer Turan'ın karşıoy yazısının II. no.lu bendinde yer alan görüşlere katılıyorum.

Orhan ONAR

Başkan

"I- Siyasi Partiler geçici 5 inci maddesinin c fıkrasında : "Bu Kanunun öngördüğü şekilde çeşitli parti kademelerinin kongreleri yapıncaya kadar, partilerin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organlar, kurucular kurulu (genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve bu kurullara katılmayan kurucular) tarafından oluşturulur" denilmekte ise de; aynı Kanun'un 14 üncü maddesinde; "Siyasi Partinin en yüksek organı büyük kongredir... Büyük kongre ilk toplantısını yapıncaya kadar, bu kongrenin yetkilerini kurucular kurulu kullanır" hükmü yer almaktadır. 16 ncı maddesinde de; "Merkez karar organı, zorunlu sebepler dolayısıyla büyük kongrenin toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesi ve tüzük ve programının değiştirilmesi dışındaki, bütün kararları alabilir" kuralı bulunmaktadır.

Bu hükümler karşısında, Türkiye'nin her tarafından toplanan 612 kişi ile kurulduğu anlaşılan Demokratik Sol Partinin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organlarının bizzat ve yalnız kurucular kurulunca oluşturulması gerektiği; bilahare kendisinin onay ve icazetine bağlı olarak merkez karar ve yönetim kuruluna yetki devredemeyeceği, hatta merkez karar organı tarafından oluşturulan geçici il ve ilçe zorunlu organlarını, kurucular kurulunun zaman zaman toplanıp onaylamasının veya değiştirip yenilerinin oluşturulmasının kanuna aykırı bulunduğu gerekçesiyle adı geçen Siyasi Partiye ihtar yapılmasını kanuna, hukuka, hayatın ve memleketin gerçeklerine ve gereklerine aykırı gördüğümden bu karara katılamıyorum."

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı : 1987/2

Karar Günü : 1.7.1987

Demokratik Sol Parti'nin, kademe kongrelerini tamamlayıncaya kadar, il ve ilçe teşkilatlarına ait zorunlu organların, daha sonra Kurucular Kurulu'nun onayı alınmak suretiyle önceden Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca belirlenmesi 2820 sayılı Yasanın 14. maddesinin sekizinci fıkrası ve Geçici 5. maddesinin (c) bendi hükümlerine aykırılık oluşturmaz. Kurucular Kurulu'nun onayına kadar bu suretle oluşan kurullar karar alıma ve yürütme gücüne sahip

Esas Sayısı:1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı:1987/2

olmayan birer kurul niteliği taşırlar. Geçici il ve ilçe organı vasfını ancak Kurucular Kurulu'nun onayı ile kazanırlar.

Bu nedenlerle, Demokratik Sol Parti'ye ihtar yapılmasını öngören çoğunluk görüşüne karşıyım.

Mahmut C.
CUHRUK

Başkanvekili

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı : 1987/2

Karar Günü : 1.7.1987

22.4.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun "İl teşkilatı" başlığını taşıyan 19. ve "İlçe teşkilatı" başlıklı 20. maddelerinde, il ve ilçe örgütlerinin il ve ilçe kongrelerince seçileceği genel kural olarak belirlendikten sonra, Geçici 5. maddesinin "c" bendinde; bu Kanunun öngördüğü şekilde çeşitli parti kademelerinin kongreleri yapıncaya kadar, partinin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organlarının, Kurucular Kurulu (Genel Başkan, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu ile Merkez Disiplin Kurulu üyeleri ve bu kurula katılmayan kurucular) tarafından oluşturulacağı ifade edilmek suretiyle geçici il ve ilçe örgütlerini kuracak parti organı ayrıca gösterilmiş bulunmaktadır.

Kuruluş bildirisini 14.11.1985 tarihinde İçişleri Bakanlığına vererek bu tarihte tüzelkişilik kazanan, ancak Büyük Kongresini henüz toplamayan Demokratik Sol Parti'nin, 18.5.1986 tarihli Kurucular Kurulu toplantısına kadar geçen süre içinde Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararlarıyla oluşturduğu geçici il ve ilçe örgütlerini 18.5.1986 tarihinde toplanan Kurucular Kurulu'nun bilgisine sunarak, belirtilen dönemde gerçekleştirilen örgütlenmenin onaylanmasını sağladığı anlaşılmaktadır. 18.5.1986 tarihinden önceki örgütlenme, böylece, Kurucular Kurulu'nun onayı ile yasalaştırılmıştır.

18.5.1986 tarihinden sonraki örgütlenme ise, Kurucular Kurulu'nun 18.5.1986 tarihli toplantısında alınan karar çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu karar, "... partinin geçici il ve ilçe örgütlenme ve değişikliklerin Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararı ile yapılabilmesini, bu yolda oluşturulan örgütlerin Kurucular Kurulu'nun onayına sunulmasını ..." öngörmektedir. Demokratik Sol Parti Tüzüğü'nün Geçici 3. maddesinin yedinci fıkrasına dayanılarak ittihaz olduğu anlaşılan bahis konusu karar, geçici örgütlenme ve örgüt değişikliklerine hasren, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'na Kurucular Kurulu'nun onayına bağlı sınırlı bir yetki tanımaktadır.

Büyük kongresini, yapmayan Demokratik Sol Parti'nin en yüksek merkez organı durumundaki Kurucular Kurulunun partinin hukuki varlığına son verilmesiyle tüzük ve program değişikliklerini kapsamayan söz konusu yetkiyi doğrudan doğruya ve bizzat kullanması gerekmektedir. Demokratik Sol Parti Kurucular Kurulu'nun, ülke çapındaki geçici örgütlenmeye

Esas Sayısı:1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı:1987/2

ilişkin yetkisini, onay koşuluna bağlı olarak Merkez Karar ve Yönetim Kurulu'na devretmesine kanımızca yasal bir engel bulunmamaktadır.

26.4.1987 tarihli Kurucular Kurulu toplantı tutanağından da anlaşılacağı üzere, Merkez Karar ve Yönetim Kurulu kararlarıyla geçici olarak oluşturulan il ve ilçe örgütlerine ait listeler bu toplantıda teker teker okunarak ayrı ayrı oya sunulduğuna ve bu dönemdeki örgütlenme de Kurucular Kurulu'nca kabul edilip bütünüyle onaylandığına göre, yasaların konu ile ilgili buyurucu hükümlerine uyulduğu ve bu doğrultudaki hükümlerin yerine getirildiği kabul edilmelidir.

İl ve İlçe Yönetim ve Disiplin Kurullarının 2820 sayılı Kanun'un Geçici 5. maddesinin (c) bendi hükmüne göre Kurucular Kurulu tarafından oluşturulması gereğinin Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesi gereğince Demokratik Sol Parti Genel Başkanlığı'na ihtar edilmesine ilişkin olarak oyçokluğuyla tesis olunan 1.7.1987 günlü karara bu nedenlerle katılmamaktayız.

Üye

Necdet DARICIOĞLU

Üye

Selahattin METİN

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı : 1987/2

Karar Günü : 1.7.1987

I- Anayasa Mahkemesi, ancak Anayasa ile verilen görevleri yerine getirdiğinden Anayasanın yüklediği "Siyasi parti hakkında ihtar kararı verilmesi"ne dair Siyasi Partiler Kanunu'nun 104 üncü maddesinin Anayasaya aykırı olduğu ve ihmal edilmesi gerektiği düşünülebilir.

Bununla beraber, ihtar kararına uyulmaması kapatma davasına sebep olduğundan ihtar istemini kapatma davasının bir unsuzu saymak mümkündür. Bu halde, savunma alınmadan karar vermek hukukun temel kurallarına aykırı olmaktadır. İhtar isteğinin, kapatma davasından tamamen bağımsız, ayrı sayılıp bunun incelenmesi ve karara bağlanmasının Anayasaya aykırı olmadığı farzedilse dahi bu halde de, savunma almanın birçok faydalarına karşı, buna mani olan bir hüküm yoktur. Başlıca bu nedenlerle savunma alınmadan karar verilmesine karşıyım.

II- Siyasi Partiler geçici 5 inci maddesinin c fıkrasında : "Bu Kanunun öngördüğü şekilde çeşitli parti kademelerinin kongreleri yapıncaya kadar, partilerin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organlar, kurucular kurulu (genel başkan, merkez karar ve yönetim kurulu ile merkez disiplin kurulu üyeleri ve bu kurullara katılmayan kurucular) tarafından oluşturulur" denilmekte ise de; aynı Kanun'un 14 üncü maddesinde; "Siyasi Partinin en yüksek organı büyük kongredir... Büyük kongre ilk toplantısını yapıncaya kadar, bu kongrenin yetkilerini kurucular kurulu kullanır" hükmü yer almaktadır. 16 ncı maddesinde de; "Merkez karar organı, zorunlu sebepler dolayısıyla büyük kongrenin toplanamadığı hallerde, partinin hukuki varlığına son verilmesi ve tüzük ve programının değiştirilmesi dışındaki, bütün kararları alabilir" kuralı bulunmaktadır.

Bu hükümler karşısında, Türkiye'nin her tarafından toplanan 612 kişi ile kurulduğu anlaşılan Demokratik Sol Partinin geçici il ve ilçe teşkilatına ait zorunlu organlarının bizzat ve

Esas Sayısı:1987/1 (S.P. İhtar)

Karar Sayısı:1987/2

yalnız kurucular kurulunca oluşturulması gerektiği; bilahare kendisinin onay ve icazetine bağlı olarak merkez karar ve yönetim kuruluna yetki devredemeyeceği, hatta merkez karar organı tarafından oluşturulan geçici il ve ilçe zorunlu organlarını, kurucular kurulunun zaman zaman toplanıp onaylamasının veya değiştirip yenilerinin oluşturulmasının kanuna aykırı bulunduğu gerekçesiyle adı geçen Siyasi Partiye ihtar yapılmasını kanuna, hukuka, hayatın ve memleketin gerçeklerine ve gereklerine aykırı gördüğümden bu karara katılamıyorum.

Muammer
TURAN

Üye